herpy

GECKOR

Western beaked gecko

Rhynchoedura ornata

Rhynchoedura ornata är en liten, slank och nattaktiv gecko från de sandiga öknarna i västra och centrala Australien. Den har en spetsig nos med ett näbbliknande drag, lever på marken och äter mest termiter. Det finns nästan ingen kunskap om skötseln, så skötselbeskrivningen bygger på livsmiljön och på släktingar från samma trakter.

Familj: Diplodactylidae Tidigare namn: *Diplodactylus paraornatus*

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**4-6 cm** nos-kloaklängd
Livslängd	**5-8 år**
Aktiv	**På natten**
Levnadssätt	**Marklevande**
Biotop	**Öken och halvöken**
Svårighetsgrad	**Erfaren**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**40 × 25 × 25 cm** L × B × H för 2 vuxna djur
Temperatur, dag	**25-28 °C**
Värmeplats	**30-34 °C**
Temperatur, natt	**16-22 °C**
Luftfuktighet	**30-45 %**
UVB	**Valfritt** Fergusonzon 1
Föda	**Insekter**
Hålls	**Ensamma eller parvis**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Könsmogen	**10-12 mån.**
Kullstorlek	**1-2 ägg**
Inkubation	**46-60 dagar** vid 27-29 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Ej listad**
EU-bilaga	**Ej listad**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Rhynchoedura ornata är en liten, slank gecko med smal kropp, lång och tunn svans och korta, spinkiga ben. Huvudet är litet och smalt med utstående ögon och en kort, spetsig nos, där de stora fjällen vid änden av över- och underkäken bildar något som liknar en näbb. Det är släktets kännetecken, och namnet *Rhynchoedura* betyder "näbbliknande *Oedura*", efter släktet *Oedura*, som den liknar i kroppsbyggnaden. Artnamnet *ornata* är latin och betyder "prydd" och syftar på teckningen.

Grundfärgen är mörk, ofta med en ljusare strimma längs ryggraden med tvärgående band. Huvud och kropp är täckta av små till stora vita eller gula fläckar, som hos vissa djur sitter över hela ryggen och hos andra bara på sidorna. Läpparna och fjällen kring ögat är vitaktiga till gula, och buken är enfärgat ljus. Tårna har spetsiga klor och inga förbredda fästytor, så arten kan inte klättra upp längs slätt glas.

Arten blir 4-6 cm från nos till kloak, högst omkring 57 mm, och de nykläckta ungarna mäter omkring 24 mm. Livslängden är inte dokumenterad; 5-8 år är lånat från *Diplodactylus galeatus* och är bara en uppskattning.

R. ornata beskrevs av Albert Günther 1867. Släktet räknades länge som en art, men delades 2011: fyra arter beskrevs som nya, och *Rhynchoedura ormsbyi* lyftes ut ur synonymi. Idag omfattar släktet sex arter, som bara skiljer sig åt i små drag och särskilt åtskiljs med hjälp av arvsmassa. Äldre uppgifter under namnet *R. ornata* kan därför omfatta flera av dem.

Utbredning och livsmiljö

Rhynchoedura ornata finns bara i Australien. Efter uppdelningen av släktet 2011 gäller namnet bestånden i den västra och centrala delen av den torra zonen: Western Australia utom Kimberley och den fuktiga sydvästra delen, södra delen av Northern Territory, till exempel Tanamiöknen, och västra South Australia. Typlokalen är Nickol Bay i Western Australia.

De östra bestånden hör numera till andra arter: *Rhynchoedura eyrensis* kring Lake Eyre, *Rhynchoedura angusta* och *Rhynchoedura ormsbyi* i inre New South Wales och Queensland och *Rhynchoedura mentalis* i Queensland, medan *Rhynchoedura sexapora* lever i Kimberley. Gränserna mellan arterna följer gamla flodsystem och vattendelare och är inte skarpt kartlagda, så kartans ram är en grov uppskattning. Arten är vanlig inom sitt område.

> **Naturlig utbredning:** Australien.

LIVSMILJÖ

Rhynchoedura ornata lever i Australiens inre öknar på sandiga och grusiga slätter, sandryggar och slätter med spridda buskar och grästuvor. Nederbörden är låg och oregelbunden, somrarna är mycket varma, och nätterna är svalare, särskilt på vintern.

Arten är nattaktiv och lever på marken. På dagen gömmer den sig i hål, springor och under skydd. På natten jagar den små insekter på marken, först och främst termiter och dessutom myror. Aktiva djur har en kroppstemperatur på omkring 27-34 °C.

Skötsel

TERRARIET

Det finns bara lite kunskap om skötseln av *Rhynchoedura ornata*, så rekommendationerna här bygger på livsmiljön i den australiska öknen och på den nära släktingen *Diplodactylus galeatus*, som bor i samma typ av landskap. Siffrorna är lånade därifrån.

Ett par behöver ett terrarium på minst 40 × 25 × 25 cm (längd × bredd × höjd). Mer golvyta är en fördel, eftersom arten lever på marken, medan höjden saknar betydelse. En enskild gecko klarar sig med lite mindre.

Bottensubstratet är 3-5 cm sand, inte alltför fin, så att djuren kan gräva en liten håla. Lägg platta bitar av kork och sten och omvända gömslen med en ingång i sidan i båda ändar av terrariet, så att geckon kan välja temperatur och sova ostört. Växter är inte nödvändiga. Arten kan inte klättra på glas, men locket måste ändå sluta tätt, för djuren är små och hittar snabbt en springa. Se till att det finns god ventilation.

TEMPERATUR

Dagstemperaturen är 25-28 °C, med en varm plats på 30-34 °C, till exempel under en liten lampa ovanför en platt sten. Mät alltid med en digital termometer, för en glödlampas värme varierar mycket. Siffrorna motsvarar kroppstemperaturen hos aktiva djur i naturen, omkring 27-34 °C.

På natten får temperaturen sjunka till 16-22 °C. Öknen svalnar kraftigt efter solnedgången, och en natt som är svalare än dagen passar arten.

En sval, torr vintervila med kortare dagar på omkring 16-18 °C och utan varm plats under några veckor är sannolikt en fördel, om du vill att djuren ska föröka sig.

Läs mer: Vintervila och årstider

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Rhynchoedura ornata kommer från torra trakter och ska hållas torrt: sikta på 30-45 % luftfuktighet. Terrariet ska ventileras väl, och bottnen ska vara torr.

Erbjud en liten, låg vattenskål med friskt vatten, och spraya en liten del av terrariet lätt ett par gånger i veckan, så att djuren kan dricka droppar. Låt besprutningen torka helt innan det sprayas igen. Ett litet fuktigt gömsle med lätt fuktad mossa eller kokosmull på ett ställe hjälper vid hudömsning, så att huden inte fastnar på tårna och svansspetsen.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

LJUS OCH UVB

Rhynchoedura ornata är nattaktiv och har inget dokumenterat behov av UVB. Ger du UVB ändå ska det vara ett svagt ljus (Ferguson-zon 1) med gott om skugga, så att geckon kan dra sig helt undan.

Kalk med D3 på fodret täcker behovet. Ha ljuset tänt omkring 12 timmar om dagen under sommarhalvåret och något kortare på vintern. Undvik direkt sol, som snabbt överhettar ett litet terrarium.

Läs mer: Ljus och UVB Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

UTFODRING

I naturen lever *Rhynchoedura ornata* mest av termiter och dessutom av myror. Termiter är sällsynta som foderdjur, så erbjud små, mjuka fodersinsekter: nykläckta och små syrsor, bananflugor, hoppstjärtar och små kackerlackor. Bytet måste vara mindre än avståndet mellan ögonen, eftersom geckon är liten och har en smal mun.

Mata vuxna två till tre gånger i veckan och ungar varannan dag. Pudra insekterna med kalk, regelbundet med kalk med D3 och då och då med ett multivitaminpulver. Honor i avel och ungar behöver extra kalk. Ta bort insekter som inte äts upp.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel

BETEENDE OCH HANTERING

Rhynchoedura ornata är ett lugnt, dolt och nattaktivt djur. På dagen syns det nästan inte, och på natten kan det ses springa omkring på sanden på jakt. Det är snabbt och kan lätt komma undan ur handen, och svansen kastas av vid fara. Ta därför bara upp djuret när det är nödvändigt.

Arten kan hållas enskilt eller som par. Beteendet i en grupp är inte dokumenterat, så börja med ett par och ge fler gömslen. Håll inte två hanar tillsammans.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

I naturen blir *Rhynchoedura ornata* könsmogen på under ett år: ungar som kläcks mitt på sommaren är dräktiga redan nästa sommar. Släktet har 2-6 porer framför kloaken och 1-3 spetsiga fjäll, kloakspolar, vid kloaken. Hos de flesta geckor känns hanen igen på två små utbuktningar på svansrotens undersida, och det är den bästa utgångspunkten för att könsbestämma vuxna djur. Skillnader mellan könen är inte närmare beskrivna för arten.

Avelsdjur ska vara vuxna, kraftiga och i fin kondition.

PARNING

Det finns inga uppgifter om parning av *Rhynchoedura ornata* i fångenskap. Hos släktingar i Australien ligger parningstiden under de varma månaderna, ungefär oktober-mars, efter en sval och torr vinter. Börja med en vintervila med kortare dagar och lägre temperatur, och höj sedan temperatur och ljus igen på våren. Sätt en hane tillsammans med en hona och skilj dem åt om hanen är för efterhängsen.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Honan lägger 1-2 ägg åt gången, nästan alltid 2. Antalet kullar per år är inte dokumenterat. Ställ en låg plastlåda med lock och en ingång i sidan och ett par centimeter lätt fuktig sand eller vermikulit i terrariet, så att honan kan lägga äggen skyddat. Ge honan kalk och gott om insekter under hela säsongen, och kontrollera lådan regelbundet.

INKUBATION

Flytta äggen försiktigt till en liten låda med fuktig vermikulit (ungefär 1:1 efter vikt) och vänd dem inte. Vid 27-29 °C kläcks äggen efter 46-60 dagar. Äggen är små och sköra, och de får inte torka ut.

Det är inte känt om temperaturen avgör ungarnas kön.

UPPFÖDNING AV UNGAR

Uppfödning av *Rhynchoedura ornata* är inte beskriven. Ungarna mäter omkring 24 mm från nos till kloak vid kläckningen och ska hållas på hushållspapper, så att du kan se foder och avföring, med ett litet fuktigt gömsle för hudömsning. Erbjud dem bananflugor, hoppstjärtar och nykläckta syrsor, lätt pudrade med kalk, varje dag eller varannan dag. Håll ungarna åtskilda

från vuxna djur och spraya lätt, men låt terrariet torka mellan besprutningarna. Följ djurens tillstånd noga.

Hälsa och vanliga misstag

Det finns inga dokumenterade hälsoproblem hos *Rhynchoedura ornata* i fångenskap. De typiska felen är desamma som hos andra små insektsätande geckor:

- Brist på kalk och D3, särskilt hos ungar och avelshonor. Det ger mjuka käkar, krokiga lemmar och darrningar. Pudra insekterna regelbundet.
- Hudrester på tår och svansspets, om luften är för torr. Ge ett fuktigt gömsle och lossa resterna med en fuktig trasa.
- För hög luftfuktighet. Arten kommer från torra trakter, och en ständigt fuktig botten ger mögel och bakterier.
- Sand med för fin kornstorlek, som kan sätta sig i ögon och mun. Använd gärna en något grövre sand.
- Viktnedgång och aptitlöshet, ofta på grund av för låga temperaturer eller för få insekter.

Geckon ska ha klara ögon, en tjock svans och ett gott grepp. Sök veterinär med erfarenhet av kräldjur om den går ner i vikt, inte äter på flera veckor eller verkar slapp.

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.